

Fra Klubbens besøg på Arbejdermuseet

torsdag, den 19. april 2018

Deltagerne i besøget samledes i porten og i gården til ejendommen Rømersgade 22 ved Nørreport Station.

Ejendommen er opført i 1879 med henblik på anvendelse som arbejderne egen forenings- og forsamlingsbygning. Det blev opført midt i det gamle voldterræn omkring København og er et af de første arbejderforsamlingshuse. Tanken om en forsamlingsbygning begyndte at tage form allerede få måneder efter fagbevægelsens start i Danmark, dvs. efter oprettelsen af Den Internationale Arbejderforening i 1871, og efter ”Slaget på Fælleden” i 1872, der havde ført til fængsling af de tre frontfigurer i arbejderbevægelsen: Louis Pio, Paul Geleff og Harald Brix. Efter løsladelsen blev Pio af politiet presset til at tage til USA og Geleff fulgte med.

Huset blev betalt af arbejderne selv, og skulle danne rammen om faglige, politiske og uddannelsesmæssige aktiviteter samt om festligt samvær blandt medlemmerne af den nye befolkningsgruppe – arbejderne –, der var fremkommet ved overgangen fra bondesamfund til industrisamfund. Modellen for mødesalen var de mange varietiesale i byen, f.eks., Valencia på Vesterbrogade, og rammen om de mange kontorer var en treværelses lejlighed med køkken. I kælderen indrettedes café, øl-halle og restauration.

Storhedstiden varede til 1960’erne, hvorefter behovet for moderne faciliteter førte til opførelse af nye forbundshuse. Medvirkende til de ændrede behov var også, at fagforbundene sluttede sig sammen, og de sammensluttede forbund fik medlemmer i et antal, som krævede mere plads ved f.eks. generalforsamlinger.

Huset var gennem halvfjerdsenerne blevet noget forsømt og var mere til besvær end til gavn for fagbevægelsen. I løbet af årtiet opstod et ønske om oprette et museum for arbejderbevægelsen, og det lykkedes at skabe enighed om at samle arbejderkulturen for både det offentlige og det private område i et fælles museum i arbejderne forsamlingsbygning i Rømersgade.

Et problem ved oprettelsen af museet var, at huset krævede en gennemgribende renovering. Det lykkedes imidlertid at skaffe de fornødne midler fra diverse fonde. Renoveringen blev meget langvarig og foregår stadig.

Et andet problem var, at der var indgået mange lejemål i bygningen. De fleste af disse lejemål kunne ikke blot opsiges ved overgangen til museum. Museet havde derfor de første år meget lidt plads i den ellers ganske store bygning.

Deltagerne i besøget blev guidet gennem afdelingen for 1950'erne og kunne på egen hånd besigtige de to andre afdelinger: Familien Sørensen og Industriarbejdet.

På grund af et arrangement kunne man ikke bese den prægtige festsal: en stor langstrakt sal med omløbende pulpitur, båret af belyste søjler, med et stort maleri af et dansk landskab for endevæggen og en storslået loftsudsmykning.

Afdelingen for Industriarbejdet gav et godt indblik i arbejdet i datidens industrivirksomheder. Det var farligt at færdes mellem datidens maskiner med mange uafskærmede remtræk, der kunne gribe fat i arbejderens beklædning. Ventilation eller udluftning var der ikke meget af. En "skruebrækkertavle" viste, at der var meget lidt plads til individuel adfærd. Man skulle følge flokken. Det var det, der havde gjort arbejderbevægelsen slagkraftig. 1968 var langt ude i fremtiden.

Både afdelingen for Familien Sørensen og afdelingen for 1950'erne gav en del af deltagerne en fornemmelse af, at deres eget liv og opvækst var kommet på museum. Stuernes møblering, køkkenets indretning og udstyr, de smalle korridorer, de genopbyggede butikkers indretning og varesortiment gav et godt billede af Danmark i mange af deltagernes barndom. Hjemmene var små og pladsen trang. Børnene, som der var mange af, sov i køjesenge, og forældrene i udtrækssovemøbler. Livet samledes om aktiviteterne i køkkenet og omkring spisebordet. Privatliv var der ikke meget af, og det blev et problem, når børnene blev større og gerne ville være lidt for sig selv eller rettere sammen med andre unge. Det måtte så blive på gaden eller i de billige spisesteder, cafeterier eller dansesteder, der opstod i disse år.

Endnu i begyndelsen af 50'erne fandtes rationeringskort. Under og efter besættelsen var mange nødvendighedsartikler rationeret på grund af handelsindskrænkninger og fokus på produktion til krigsformål. Disse rationeringskort var allerede trykt i 1939. Omviseren nævnte, at der i 1970'erne havde været tilsvarende planer i tilfælde af konflikt med Sovjetunionen. Mange almindelige forbrugsartikler blev under 2. verdenskrig uopnåelige eller meget vanskelige at skaffe. Det gav grobund for en ny produktion af erstatningsprodukter. Især husker man jo kaffen, der erstattedes med produkter af cikorie m.v., og "Det er Richs, der drik's". Denne mangelsituation gav også anledning til en omfattende sortbørshandel. Arbejdsløsheden var stor. Et "snekort", dvs. adgang til at tjene penge ved at rydde sne, kunne være afgørende for mange familier for at kunne komme igennem vinteren. Fra biografreklamerne kan nævnes en reklame for filmen "Bundfald".

Efterkrigstiden blev naturligt også en genopbygningsperiode. Genopbygningen blev i Danmark som i mange andre europæiske lande hjulpet godt på vej af den amerikanske "Marshall-hjælp". Der kom gang i hjulene, og der kom nye strømninger i forretningslivet, hvor der dukkede nye selvbetjeningsbutikker op. Disse selvbetjeningsbutikker var så nye, at man i biografen kunne se

Klub 60+

Pensionistforening for tidligere medarbejdere i Fødevarerministeriet (nu Miljø- og Fødevarerministeriet) og for nuværende 60+ medarbejdere

---

reklamefilm med vejledning i, hvordan de skulle benyttes, og hvordan man skulle købe ind i dem. Der kom også nye produkter, f.eks. nylon til beklædning (selv om den var brandfarlig) og plastic til efterhånden alt muligt andet.

Efter omvisning og besigtigelse blev der serveret kaffe og kiks-kage i restaurationen i kælderen. Da huset var færdigt 1879 bestod restaurationen kun af cafe øl-halle i kælderen til nr. 22. Senere blev restaurationslokalerne og restaurationsvirksomheden udvidet betragteligt. I 1943 var tjenerstaben på 10 personer. Også køkkenet havde en stor stab af koge- og smørrebrødsjomfruer. Restaurationsvirksomheden var en hovedindtægtskilde for forsamlingsbygningen, men gav også anledning til en række kontroverser i forbindelse med restauratørernes udlejning af fest- og mødelokaler.

I 1902 oprettedes arbejdernes eget bryggeri Stjernen. Bryggeriet havde monopol – sådan da – på salg af øl og vand i Forsamlingsbygningen, men det var ikke alle gæster og restaurationsforpagtere, der var begejstrede for det. Mange ville hellere have Carlsberg eller Tuborg. I 1950`erne faldt bryggeriet Stjernens omsætning markant, og i 1955 forsøgte man at relancere Stjernepilsneren under navnet Star. Salget stabiliseredes i en periode, hjulpet på vej af reklamefilmene: Han vil hellere have en Star. I 1963 blev bryggeriet nedlagt.

Det blev en spændende museumseftermiddag med mange indtryk, også fra deltagernes egen tid.

Formand:	Jørgen Skovgaard Nielsen, Parkovsvej 52, 2820 Gentofte. Tlf. 29 65 39 10. E-mail: jornie@mail.dk
Næstformand:	Jens Christophersen, Skt. Olavs Allé 21, 2630 Tåstrup. Tlf. 29 41 04 39. E-mail: stophersen@outlook.dk
Kasserer:	Mogens Nagel Larsen, Vestervang 37, 3450 Allerød. Tlf. 4817 5282/2090 0990. E-mail: nagellarsen@mail.dk.
Sekretær:	Ann Hoffmeyer Rask, Vemmetoftevej 1, 2665 Vallensbæk Strand. Tlf. 43 73 94 03. E-mail: ann@nordalrask.dk
Foreningens Bank:	NORDEA, Lyngby Afdeling. Reg.nr. 2313 konto nr. 5908-711-914
Hjemmeside:	www.Klub60Plus.dk